

Dyslexieprotocol

Dit protocol heeft als doel meer duidelijkheid te scheppen over wat (dyslectische) leerlingen kunnen verwachten van het dyslexiebeleid op het Wolfert Lyceum.

Het Wolfert Lyceum wil een school zijn die leerlingen zoveel mogelijk in staat stelt hun talenten te ontwikkelen en dat type onderwijs te volgen dat aansluit bij hun intellectuele capaciteiten, daarbij rekening houdend met de faciliteiten die wettelijk vastgesteld zijn in het dyslexieprotocol van het Ministerie van Onderwijs¹.

Dyslexie

Het woord 'dyslexie' betekent, letterlijk vertaald uit het Grieks, 'niet goed kunnen lezen'. Deze letterlijke vertaling dekt de lading niet helemaal. Dyslectici hebben naast leesproblemen ook vaak spellingsproblemen. Een algemeen geaccepteerde definitie staat hieronder in het kader.

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau, dat niet het gevolg is van omgevingsfactoren en/of een lichamelijke, neurologische of algemene verstandelijke beperking.

Bron: Stichting Dyslexie Nederland, Dyslexie, Diagnostiek en Behandeling 2016

Dit betekent dat het gaat om een ernstige lees- en/of spellingsachterstand die hardnekkig is, ondanks voldoende gelegenheid tot lezen. Het automatiseringstekort uit zich in het voortgezet onderwijs vooral bij complexe taken (lange teksten, functionele schrijfp opdrachten) en moderne vreemde talen. Uit bovenstaande definitie zal duidelijk zijn dat het vaststellen van dyslexie gebonden is aan voorwaarden en normen.

Dyslexie is een leerstoornis die zich in vele vormen en gradaties kan voordoen. In welke mate een leerling ook dyslectisch is, steeds zal hij/zij problemen hebben (in meer of mindere mate) met de verwerking van letters en klanken (informatieverwerking, lees- en spellingsproblemen), het lezen van droge feitenkennis en het geautomatiseerd toepassen van kennis bij schriftelijke en mondelinge taken. Wanneer bij de taken tempo en complexiteit toenemen, zal ook de concentratie voor problemen kunnen zorgen. Om te zorgen voor maximale ontplooiingsmogelijkheden tijdens de schoolloopbaan van deze leerlingen, wordt op een aantal manieren hulp geboden. Dit is per leerling verschillend, afhankelijk van de mate van dyslexie. Het dyslexiebeleid van het Wolfert Lyceum is vastgesteld door het MT in overleg met de dyslexiecoach.

Taken van de dyslexiecoach

Het MT heeft taakuren ter beschikking gesteld voor een dyslexiecoach. Het aantal taakuren is gekoppeld aan het aantal dyslectische leerlingen. Op het moment zijn dat er ruim 42 en 9 leerlingen die onderzocht worden. Het percentage dyslectische leerlingen op het Wolfert Lyceum ligt iets hoger dan het landelijk gemiddelde.

¹ Dit protocol is ter inzage aanwezig bij de dyslexiecoach (Clarisse Grinwis).

De taken van deze coach zijn:

Het organiseren van de screenings.

Twee maal per schooljaar wordt er een screening afgenomen. De data worden opgenomen in de jaarplanning van het Wolfert Lyceum. Een leerling kan aangemeld worden bij de dyslexiecoach. De screenings worden ter beoordeling voorgelegd aan de bovenschoolse ondersteuningscoördinator (tevens schoolpsycholoog). Het advies van die ondersteuningscoördinator wordt door de dyslexiecoach teruggekoppeld aan de ouders. Docenten kunnen een leerling aanmelden voor een screening, dit doen zij d.m.v. een aanvraagformulier (bijlage 2)

Het geven van remedial teaching

Als uit de dyslexiescreening blijkt dat een leerling dyslexie zou kunnen hebben en er heeft nog geen extra begeleiding plaatsgevonden op de basisschool, krijgt de leerling extra begeleiding om de hardnekkigheid van zijn probleem aan te tonen. Na het remedial teaching traject volgt dan wederom een screening. Daarna wordt bepaald of de remedial teaching voldoende heeft geholpen of dat nader onderzoek naar dyslexie nodig is.

Het verstrekken van faciliteitenkaarten.

Dyslectische leerlingen krijgen een gelamineerde kaart waarop staat op welke faciliteiten (zie bijlage 3) zij recht hebben. Alle docenten moeten deze faciliteiten verlenen.

Het zo nodig regelen van een vervangend programma.

In uitzonderlijke gevallen kan besloten worden dat voor het vak Frans en/of Duits in het 2^e en 3^e leerjaar een vervangend programma aan de leerling wordt aangeboden. Het besluit om een leerling een aangepast programma te geven wordt genomen door de teamleider, na instemming van ouders, dyslexiecoach en docent. Mocht er hierdoor tijd vrijkomen, dan dient deze tijd besteed te worden aan de resterende talen/vakken. NB: dispensatie is geen recht voor alle dyslectische leerlingen! Er kan geen vrijstelling worden verleend voor deze vakken.

Gesproken boeken bestellen bij Dedicon.

Dit gebeurt in overleg met de leerling en op basis van beschikbaarheid. Deze boeken komen voor rekening van de school.

Gesprekken voeren met dyslectische leerlingen en hun ouders.

De coach is aanwezig op informatieavonden om zo nodig ouders te informeren. Daarnaast voert hij, indien gewenst, gesprekken met leerlingen en/of hun ouders.

Informatie geven over Kurzweil 3000.

Wolfert Lyceum heeft een abonnement Kurzweil 3000, een softwareprogramma dat gedrukte tekst om kan zetten in gesproken tekst. De dyslexiecoach organiseert een training 'werken met Kurzweil'. Dyslectische leerlingen krijgen inlogcodes van de coach voor dit programma en mogen er, zolang ze op het Wolfert Lyceum zitten, thuis en op school gebruik van maken.

Het administreren van de dyslexieverklaringen.

De coach zorgt ervoor dat de verklaring in het dossier van de betreffende leerling komt, stelt alle docenten op de hoogte als leerlingen een verklaring krijgen en zorgt dat bij alle kopieerapparaten en op google drive een actueel overzicht te vinden is.

Het informeren van docenten.

Aan het begin van het schooljaar informeert de coach de nieuwe docenten. Verder zorgt de coach dat de informatie op google drive actueel is.

Hoe om te gaan met dyslectische leerlingen

De faciliteiten die genoemd worden in de individuele verklaringen zijn leidend. Deze worden overgenomen op de faciliteitenkaart van de leerling.

Leerkrachten moeten op de hoogte zijn van de faciliteiten waar leerlingen recht op hebben en moeten hier rekening mee houden. Aan het begin van ieder schooljaar verspreidt de dyslexiecoach een lijst met dyslectische leerlingen per klas. Docenten moeten vervolgens zelf bij de leerlingen informeren op welke faciliteiten ze recht hebben.

De verschillende secties zijn door de coach op de hoogte gesteld van de problemen waar dyslectische leerlingen bij hun vak tegenaan kunnen lopen en van de verschillende manieren om deze zo veel mogelijk weg te nemen. Ook hierbij houden we ons aan de regels die opgesteld zijn door het Ministerie van Onderwijs. Binnen de secties zijn er afspraken over het omgaan met spelfouten.

De laatste tijd is het gebruik van rekenmachines door dyslectici een punt van discussie. Automatiseringsproblemen, een van de kenmerken van dyslexie, beperken zich niet alleen tot taal en lezen. Bij sommige leerlingen staat dan ook in hun verklaring dat ze altijd een rekenmachine mogen gebruiken.

Docenten kunnen tijdens hun lessen en toetsen op een aantal manieren inspelen op de handicap van de leerling:

- spellingtoetsen minimaliseren dan wel in aangepaste vorm presenteren,
- bij overige toetsen (boekverslagen, grammaticatoetsen, werkstukken, overhoringen woordenschat, samenvattingen, antwoorden op open vragen in tekstverklaringen) spelfouten niet of in mindere mate meetellen,
- extra tijd geven voor proefwerken en repetities: bij een tijdsduur tot 45 minuten 15 minuten extra, duurt een tentamen, repetitie etc. 46 minuten of langer, dan is de extra tijd 30 minuten,
- geen onverwachte leesbeurten geven,
- toetsen in aangepaste vorm aanbieden (korte teksten, mondelinge overhoring),
- leerling met computer (met spellingscontrole) laten werken,
- bij het taalonderwijs, waar het lezen van boeken verplicht is, de leerling indien mogelijk gebruik laten maken van gesproken boeken,
- waar mogelijk de leerling gebruik laten maken van regelkaarten, bv. bij ontleden.
- aanbevolen wordt om dubbelzinnig taalgebruik, dubbele ontkenningen en opstapeling van hoofd- en bijzinnen vermijden,
- toestemming geven om aantekeningen en dictaten te kopiëren of te fotograferen.

Een deel van bovengenoemde adviezen is ook terug te vinden op de faciliteitenkaart.

Toetsing met behulp van Kurzweil

Verantwoordelijkheid voor leerlingen:

Dyslectische leerlingen die gebruik willen maken van het Kurzweil-softwarepakket tijdens een toets, dienen dit bij opgave van de toets aan hun vakdocent en aan de dyslexiecoach kenbaar te maken. In het geval van een toetsweek dient de dyslectische leerling een week voor aanvang van de toetsweek bij de vakdocent en de dyslexiecoach aan te geven dat hij/zij de toets wil maken met gebruik van het Kurzweil-softwarepakket.

Verantwoordelijkheid voor docenten:

de af te nemen toets dient 3 werkdagen voor het afnamemoment in de vorm van een .doc- of .pdf- bestand aan de dyslexiecoach te worden gemaïld.

Dyslectische leerlingen en het eindexamen

Vooraf in het examenjaar is de begeleiding door coach, mentor en docenten met name voor dyslectici erg belangrijk. Aan het begin van het voorexamenjaar roept de dyslexiecoach alle dyslectici uit een leerjaar bij elkaar en bespreekt met hen de moeilijkheden die ze dat jaar tegen kunnen komen. Gedurende het jaar is de mentor degene die bij zijn of haar dyslectische leerlingen de vinger aan de pols houdt en eventuele problemen probeert op te lossen, wanneer nodig in overleg met de coach.

Leerlingen die bij het examen gebruik maken van gesproken teksten of Daisy zijn bekend bij de examensecretaris, coach en mentor. Leerlingen mogen alleen gebruik maken van deze mogelijkheden als ze eraan gewend zijn om de gekozen hulpmiddelen te gebruiken.

Actuele informatie over wet- en regelgeving rond dyslexie is te vinden op internet:

www.examenblad.nl

www.wetten.nl

www.masterplandyslexie.nl

Faciliteiten per leerjaar

Om leerlingen goed voor te bereiden op hun examen en te leren omgaan met dyslexie, veranderen de faciliteiten waar leerlingen gebruik van kunnen maken, per leerjaar. Hierbij houden we ons aan de regels die opgesteld zijn door het Ministerie van Onderwijs

1^e t/m 3^e leerjaar:

- School stelt luisterboeken, die via Dedicon beschikbaar zijn, beschikbaar
- De leerling mag toetsen maken met ondersteuning van Kurzweil
- De leerling krijgt extra tijd voor proefwerken en overhoringen (standaard 15 min. bij een toets van 45 min. en 30 min bij toetsen die langer duren)
- Bij repetities en schriftelijke overhoringen een aangepaste beoordeling van spellingsfouten.
- Extra mondelinge overhoring voor woordkennis bij vreemde talen.
- Extra hulp voor de uitspraak en spelling bij vreemde talen.
- Niet onverwachts hardop laten voorlezen, eerst de mogelijkheid bieden om een tekst voor te bereiden.
- Aantekeningen controleren of eventueel kopiëren.
- In het eerste leerjaar mogen leerlingen bij Nederlands gebruik maken van regelkaarten
- In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing verleend worden. In uitzonderlijke gevallen kan gekozen worden voor een aangepast programma

4 en 5 Havo

- School stelt luisterboeken, die via Dedicon beschikbaar zijn, beschikbaar
- De leerling mag toetsen en examens maken met ondersteuning van Kurzweil
- De leerling krijgt extra tijd voor proefwerken, overhoringen, schoolexamens en het Centraal Schriftelijk Eindexamen (standaard 15 min. bij een toets van 45 min. en 30 min bij toetsen die langer duren)
- In de bovenbouw van het havo kunnen leerlingen de tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan Cultuur en maatschappij

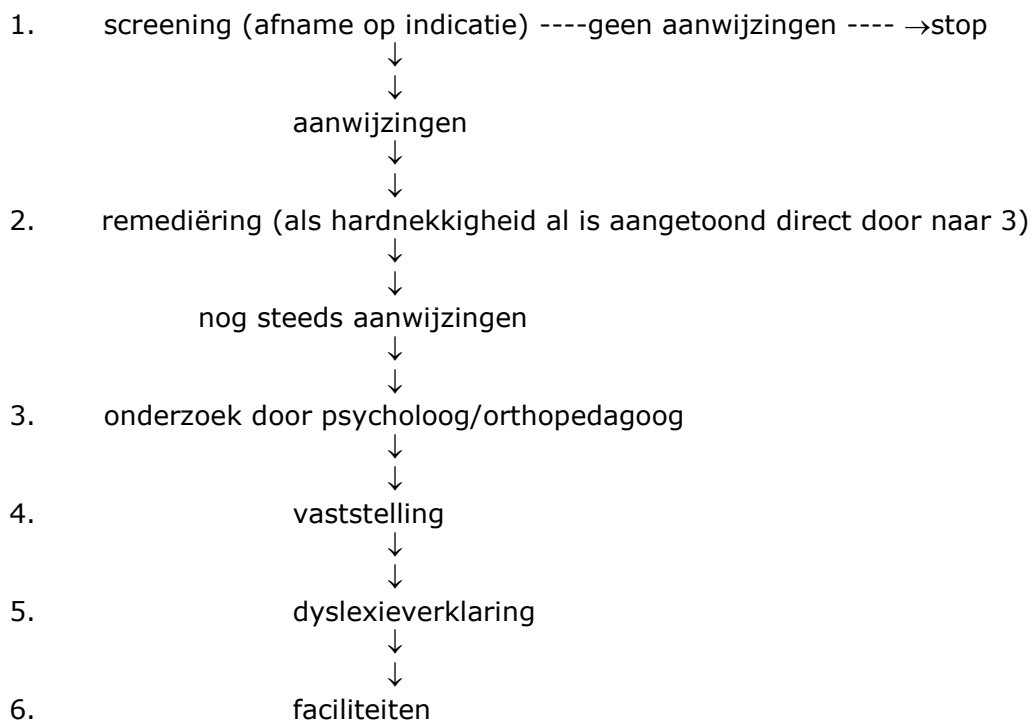
4, 5 en 6 Vwo

- School stelt luisterboeken, die via Dedicon beschikbaar zijn, beschikbaar
- De leerling mag toetsen en examens maken met ondersteuning van Kurzweil
- De leerling krijgt extra tijd voor proefwerken, overhoringen, schoolexamens en het Centraal Schriftelijk Eindexamen (standaard 15 min. bij een toets van 45 min. en 30 min bij toetsen die langer duren)
- In de bovenbouw van het vwo kunnen leerlingen vrijstelling krijgen voor de tweede moderne vreemde taal, zij moeten hiervoor in de plaats wel een ander vak kiezen

Bijlagen:

Bijlage 1

Stappenplan vaststelling dyslexie

Bijlage 2: Aanvraagformulier dyslexiescreening

Beste collega,

Ik ga binnenkort weer een dyslexiescreening afnemen. Heb jij een of meer leerlingen waarvan je het vermoeden hebt dat hij/ zij dyslexie zou kunnen hebben, wil je dan de onderstaande vragenlijst (per leerling) invullen, zodat ik ouders om toestemming kan vragen en de beoordelaar een beeld kan krijgen van de problemen van de leerling? Je kan de vragenlijst in mijn postvak (21) inleveren voor.....

Naam en afkorting leerkracht:

Naam leerling:

Klas leerling:

Vak:

Datum:

1. Mogelijke kenmerken bij dyslectische leerlingen

Vink de kenmerken aan die voor bovenstaande leerling gelden bij het volgen van uw vak.

Technisch lezen

Moeite met het (hardop) accuraat, snel en vloeiend lezen van zowel complexe als alledaagse woorden.

Spellen

Moeite met het spellen van zowel complexe woorden met moeilijke letterclusters als alledaagse eenvoudige woorden.

Geheugen, aandacht, informatieverwerking, automatisering

Onvoldoende kunnen verwerken, verwoorden en terughalen van instructie.

Moeite met het herhalen van instructie (aan het eind van de instructie is een deel reeds 'vergeten').

Moeite met het onthouden van recent geleerde betekenisloze associaties (jaartallen, formules, begrippen die uit het hoofd geleerd moeten worden). Intensief oefenen levert onvoldoende resultaat op.

Moeite om reeds geleerde dingen toe te passen in nieuwe situaties.

Tempo en nauwkeurigheid nemen af als 'onder druk' gewerkt moet worden (proefwerken, schoolonderzoeken, examens).

Functionele taken en vakken die een beroep doen op de geletterdheid

Moeite met begrijpend lezen (onvoldoende begrip na het lezen van tekst).

Moeite met het zelf construeren van teksten (boekverslagen, samenvattingen, andere functionele teksten (by. brief of opstel). Dit uit zich in:

Slechte tekststructuur: de 'rode draad' raakt kwijt, waardoor teksten onsamenhangend zijn;

Onheldere lay-out en indeling van de tekst;

Gebrekkige zinsbouw.

Fouten maken of fouten over het hoofd zien bij het zelf corrigeren van oefeningen tijdens klassikale besprekingen.

Fouten maken bij het overnemen van aantekeningen van het (digi)bord.

Taak- en werkhouding

Ongestructureerd, inadequaat en/of vluchtig taakgedrag en werkhouding.

Onvoldoende werkverzorging.

Onvoldoende of afnemend doorzettingsvermogen.

Sociaal-emotioneel functioneren

Ernstige twijfel aan eigen competentie.

Weinig motivatie voor schoolwerk.

Positieve kenmerken

Goed gebruikmaken van aanvullende software (by. overhoorprogram ma's).

Creatief zijn in het bedenken van 'ezelsbruggetjes'en reminders

Goede motivatie voor schoolwerk,

Doorzettingsvermogen.

0 Goede gespreks- en onderhandelvaardigheden.

Alleen te vullen door docenten Nederlands en moderne vreemde talen.

Niet-talendocenten: ga direct door naar punt 2.

Spellen

0 Interferentie van de spelling van de moedertaal bij de vreemde taal.

0 Moeite met het flexibel inzetten van verschillende spellingstrategieën die een leerling in het voortgezet onderwijs normaal gesproken beheerst.

Spreeken

0 Uitspraakproblemen: ook bij frequent voorkomende woorden.

0 Moeite met het nazeggen van moeilijke woorden in de vreemde taal en complexe weinig voorkomende woorden in de moedertaal.

Luisteren

0 Moeite met luisteroefeningen.

Geheugen, aandacht, informatieverwerking, automatisering

0 Moeite met het onthouden van recent geleerd vocabulaire: intensief oefenen levert onvoldoende resultaat op (bv. vijf dagen volgens een goede werkwijze Engelse woordjes geleerd en bij de overhoring nog een diepe onvoldoende).

Positieve kenmerken

0 Adequate woordleer- en woordraadstrategieën.

Voorwaarden voor lezen en spellen in moedertaal en moderne vreemde talen

0 Problemen met het koppelen van de juiste tekens aan de klanken.

0 Moeite met ontdekken van 'analoge delen' bij het lezen en spellen van onbekende woorden (bv. jour zit zowel in aujourd'hui als in toujours en journal).

0 Moeite met het doorzien van spelling in relatie tot grammatica: *enemy-enemies; Hand-Hande; tu penses, il pense, ils pensent.*

2. Hieronder is ruimte om dingen te noteren die u tijdens het invullen van de checklist te binnen schoten en die u graag als aanvulling kwijt zou willen over de leerling. (Bv. een gedetailleerde omschrijving van problemen)

Hartelijk dank voor uw medewerking,

Clarisse Grinwis
Dyslexiecoach

Bijlage 3: : voorbeeld van een faciliteitenkaart. NB: de faciliteiten kunnen per leerling verschillen!

Tijdelijke faciliteitenkaart in afwachting van gedegen onderzoek

Naam:
Leerlingnummer:
Ingangsdatum:
Einddatum:

Voor meer informatie zie Magister of het faciliteitenprotocol

Faciliteiten:

Extra tijd (toets/examen verlenging)
15 min. bij toets van 45 min.
30 min. bij toetsen langer dan 45 minuten
Aangepaste beoordeling van spelfouten.
Indien mogelijk: mondelinge overhoring bij MVT

Actie leerling:

Schrijft bij elke toets/opdracht een D boven het werk.

Faciliteitenkaart

Naam:
Leerlingnummer:
Ingangsdatum:
Einddatum:

Voor meer informatie zie Magister of het faciliteitenprotocol

Extra tijd (toets/examen verlenging)
15 min. bij toets van 45 min.
30 min. bij toetsen langer dan 45 minuten
Gebruik Kurzweil (tijdens lessen en toetsen).
Gebruik van de telefoon (lex app) tijdens de les.
Aangepaste beoordeling van spelfouten.
Indien mogelijk: mondelinge overhoring bij MVT

Actie leerling:

Schrijft bij elke toets/opdracht een D boven het werk. Vraagt een toets op Kurzweil minstens 5 werkdagen voor de toets bij de docent en de dyslexiecoach aan.